

VÆRDIFULDE KULTURMILJØER I KØBENHAVN PRODUKTIONENS KØBENHAVN

Refshaleøen - B&W

3.6

3.6 REFSHALEØEN - B&W

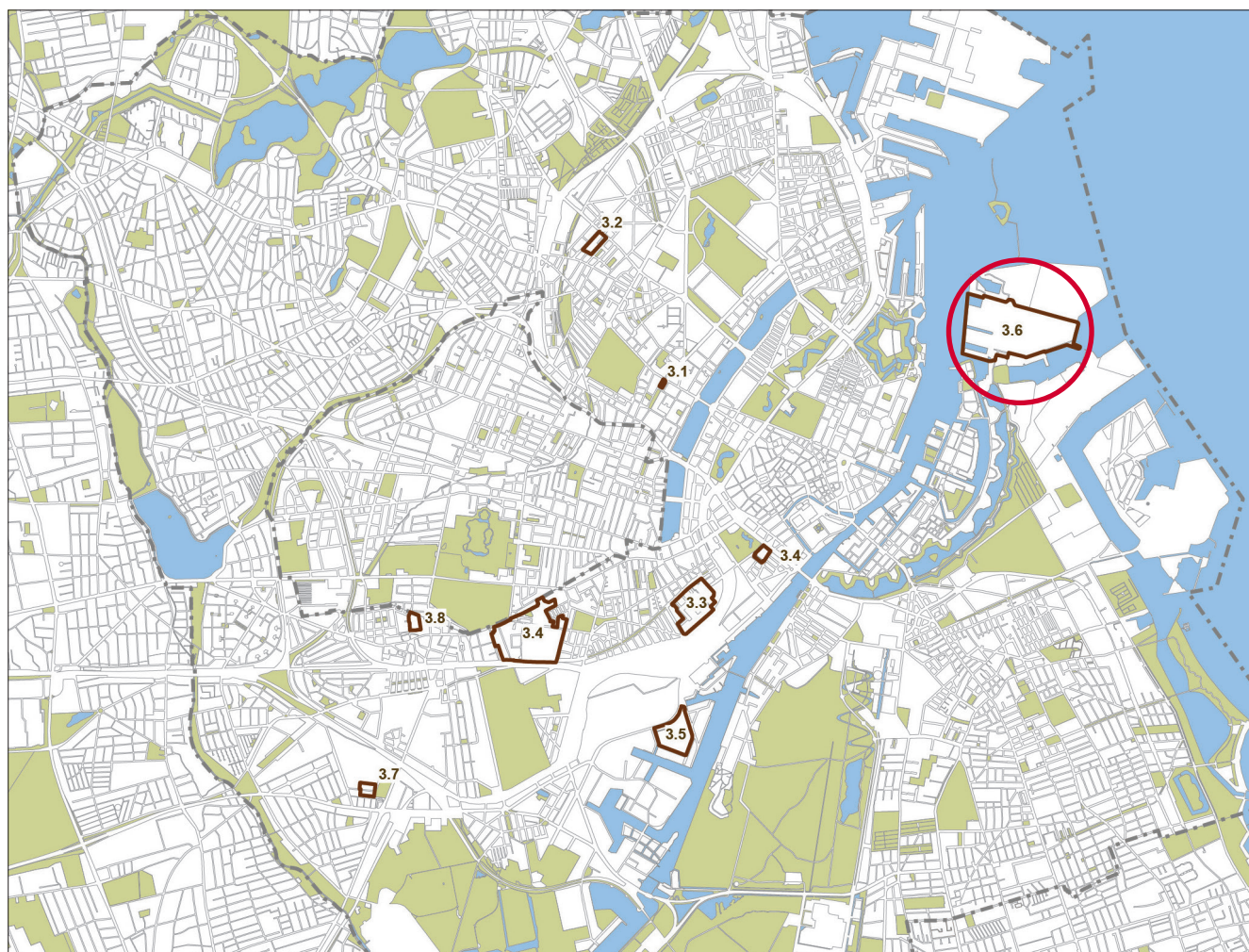
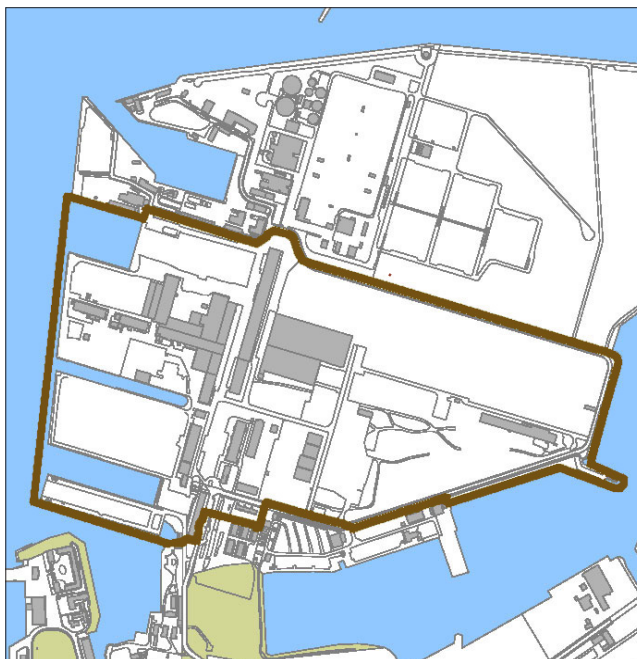
Periode

Industrialiseringens første periode indtil 1855

Det industrielle opsving (1870 - 1885)

Industrialiseringen i Danmark foregik over ca. 150 år fra midten af 1800-tallet til anden halvdel af 1900-tallet. Kendetegnet ved denne periode er, at virksomhederne begynder at bruge maskiner for at forøge produktiviteten og elektrificeringen breder sig også over Danmark.

Ved industri forstås anvendelsen af "mekaniske" kraftkilder ved fremstillings- og forædlingsprocessen, og ved industrialisering forstås således overgangen til anvendelse af damp, gas, olie, elektricitet som kraftkilder. Rumligt indebar denne overgang, at fremstillings- og forædlingsvirksomhederne blev frigjort fra deres tidligere stedbinding til vand og vind og således kunne lægges, hvor man ønskede.

Oversigtskortet viser de 8 kulturmiljøer der er i Kommuneplan 2011 under afsnittet 'Produktionens København'. For hver af de markerede flader er der udarbejdet en baggrundsrapport. Denne rapport omhandler 3.6 Refshaleøen - B&W, markeret med den røde cirkel.

Begrundelse

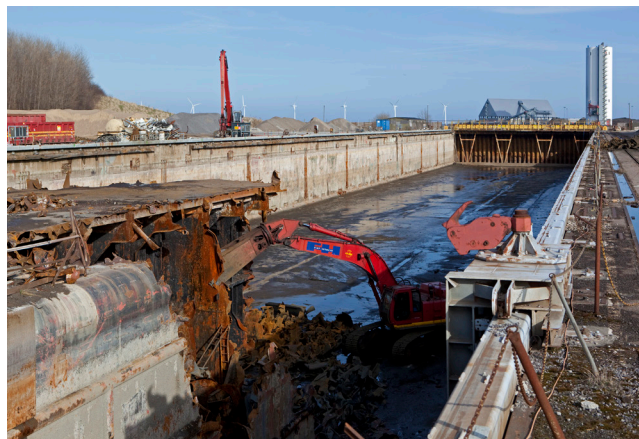
Kulturmiljøet er af Kulturarvsstyrelsen i 2007 udpeget som ét af de 25 nationale industriminder, som illustrerer den danske industrihistorie i perioden 1840-1970.

B&W på Refshaleøen afspejler en vigtig del af fortællingen om København som havne- og industriby, hvor B&W var blandt de store, toneangivende værfter i Danmark gennem 150 år. Kulturmiljøet er som sådan typisk for teknologiudviklingen med løbende tilpasning til nye produktionsformer, arbejdsprocesser osv. B&W var en af de betydeligste arbejdspladser for lønarbejdere, særligt på smedområdet, men den havde også diverse mindre virksomheder som underleverandøropgaver.

Kulturmiljøets bevaringsværdier

- De ældste bolværker og kaj anlæg, herunder tør- og flydedokkerne
- De resterende dele af "Stållinjen", der går fra havne-

	Afgrænsning af kulturmiljøet
	Bærende bevaringsværdier
	Værdifulde bebyggelsesflader
	Værdifulde landskabsflader

Byggedokken hvor skibene blev samlet.

siden ned gennem skibsbyggerianlægget fra 1920, gennem skærehallerne til sektionshallerne og ned gennem kransporene og ud til tørdokken på det opfyldte areal. Strukturen af denne linje er væsentlig at bevare, da den er bærende i fortællingen om verdens første værft, som gik over til sektionbyggeri og symboliserer samtidig højdepunkterne i B&Ws produktion

- Opmærksningshallen fra 1953 og svejsehallen er også væsentlige i kulturmiljøets helhed

Baggrund

Danmarks historiske position som skibsbygger- og søfartsnation har naturligt sat sit fysiske præg på hovedstaden, fx. er København grundlagt med adgang til søens vigtige transportveje, og skibsværftet Burmeister og Wain - kaldet B&W - beliggende på Refshaleøen var i mange år en af byens vigtigste industrivirksomheder med stor politisk indflydelse, omend virksomhedens økonomi flere gange var vanskelig.

B&W blev grundlagt som et mindre maskinværksted i 1843 af den holstenske Hans Heinrich Baumgarten. Virksomheden lå på Købmagergade, men i 1846 indgik Baumgarten partnerskab med Carl Christian Burmeister, og værkstedet flyttedes til Christianshavn under navnet Baumgarten og Burmeister. Virksomheden var banebrydende på sit felt og i 1858 blev det første danske jern-dampskib bygget. I 1861 valgte Baumgarten at trække sig, og i 1865 indgik Burmeister kompagniskab med underdirektøren fra værftet, William Wain og navnet Burmeister og Wain var en realitet.

I 1871 var værftet i økonomiske vanskeligheder, men forretningsmanden C.F. Tietgen foreslog at omdanne virksomheden til et aktieselskab. Selskabet blev stiftet i 1872 og fik fra starten overordentlig travlt. Tietgen var bestyrelsesformand, mens Burmeister og Wain var direktører. Samme år flyttede virksomheden til Refshaleøen. I 1897 byggede selskabet en ny maskinfabrik på grunden på Christianshavn. Virksomheden fortsatte som et samlet hele - indeholdende både værkstedsdelen og værftsdelen - indtil massive økonomiske vanskeligheder i 1971 medførte, at det blev delt i to - B&W Skibsværft og B&W Motor. I 1979 var selskabet i likviditetsproblemer efter et frasalg til den tyske M.A.N.-koncern. Året efter gik selskabet konkurs, og det tyske firma overtog virksomheden.

Arbejderne på B&W var et godt eksempel for fagbevægelsen på fagligt fællesskab. Mens mange ansatte i andre

Byggedokken med kraner i brug.

virksomheder blev forsøgt hindret i at organisere sig, havde man på B&W allerede fra omkring år 1900 et vel-fungerende samarbejde med virksomhedsledelsen, som betød, at man organiserede sig i fredelighed.

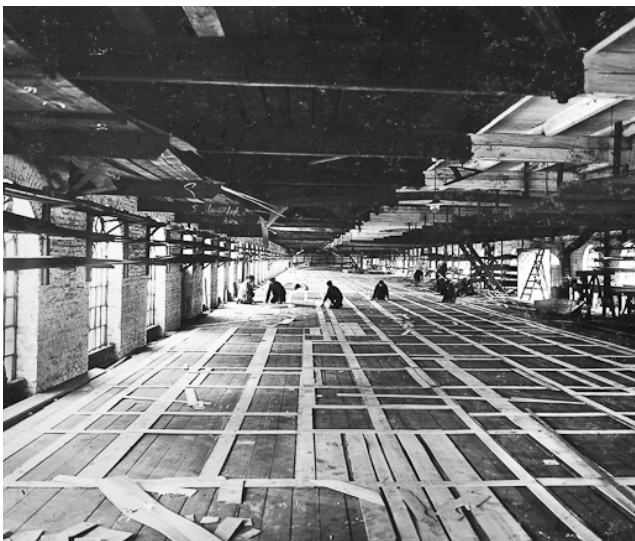
Landskab

Landskabskarakter

De tidligere store industrianlæg præger den lave kyst. Langs østkysten af Amager blev opfyldningerne påbegyndt i 1928 og er siden fortsat. I perioden 1873 - 1986 er der ad flere omgange sket opfyldninger, så Refshaleøen har fået den form, den har i dag.

Kedelsmedjen 1920

Skabelonloftet, hvor der blev lavet skabeloner af skibets linjer i fuld størrelse efter skibstegningen.

Ud mod Københavns Havn hæver de gamle industribygninger sig over det flade landskab og er synlig fra store dele af inderhavnen.

Arkitektur

Hovedtræk og bebyggelsesmønster

På Refshaleøen ligger både det tidligere B&W's enorme skibsværft og Lynettens store rensningsanlæg, og øen er derfor domineret af de store bygningsstrukturer, som visuelt påvirker hele havneområdet og store dele af København.

Opførelsen af B&W begyndte i midten af 1870'erne og området er gennem tiden blevet udvidet i takt med skiftende behov frem til, at produktionen på Refshaleøen blev lukket i 1996.

På Refshaleøen er der mange spor fra arbejdspladsen B&W, som både kan aflæses i stedets bygningsmasse og i den overordnede bebyggelsesstruktur. Anlægget på Refshaleøen fremstår som et samlet værftskompleks, der giver et levende indtryk af den klassiske industriarbejdsplads.

En opslidset længestruktur udgør rygraden i hele anlægget og har været bestemt af de tre ældste længer samt tør- og flydedokkene. Rygraden i denne længestruktur har været en midterlænge, der gik fra porten og helt ned

Fra den vestlige del af området er der en vid udsigt ind over havn og by.

Opmærkningshallen fra 1953, hvor stålpladerne blev opmærket og sendt videre til tilskæring. Bagved det optiske tårn fra 1954.

til svejsehallen. Dette markante strukturelle træk på øen har bygninger, veje og beplantning fulgt siden starten på B&W.

Omkring 2. Verdenskrig blev der indført en ny svejseteknik på B&W, som resulterede i bygning af skibe på en helt ny måde; det såkaldte sektionbyggeri. Dette betød at produktionen kunne foregå indendørs i store haller indtil sektionerne skulle samles. Denne metode har sat sit tydelige spor i bebyggelsesstrukturen på Refshaleøen i form af de enorme haller.

Delområder og elementer i bebyggelsen

Den første bygning

Det første byggeri blev anlagt på den nordlige del af den oprindelige Refshaleø. Det er et meget stort trelænget

De vældige sektionshaller, hvor skibenes dele blev samlet i store sektioner, dominerer store del af området.

anlæg i en etage. Byggeriet er opført i gule sten og vinduerne er høje, smalle og rundbuede, afbrudt af et antal døre og porte. Sporene efter det oprindelige anlæg er ikke synderligt genkendelige i dag, da hovedlængen er genembrudt, og en række mellemfag er nedlagt. Desuden er der kommet diverse tilføjelser samt foretaget nogle facadeændringer, men både de oprindelige materialer og konstruktioner er stadigvæk at finde i kernen af bygningen.

Stållinjen

Den såkaldte stållinje, som er den nye produktionsmetodes proceslinje, kan stadig ses i bebyggelsesstrukturen. Stållinjen går fra havnesiden ned gennem skibsbyggerianlægget, gennem skærehallerne til sektionshallerne og ned gennem kransporene og ud til tørdokken på det op-

Svejsehallen med sektionshallerne bagved.

fyldte areal. Strukturen af denne linje er vigtig at bevare, da den er spor efter verdens første værft, som gik over til sektionssbyggeri.

Sektionshallerne, kransporene og tørdokken er vigtige i forståelsen af, hvilken virksomhed B&W udviklede sig til at blive.

Svejsehallen

Ud for det nordre Refshalebassin ligger svejsehallen, en lang bygning med segmentbuet tag. Den er opført og udvidet i 1942 -51.

Sektionsshallerne

Nogle af de mest markante bygninger på værftsområdet er de to store sektionshaller med tilhørende byggedok fra slutningen af 1950'erne. Hallerne er 65 m høje, sammenbyggede på langsiden og placeret let forskudt i forhold til hinanden. De fremstår med rå, nøgne og tillukkede facader og med store åbninger i gavlen, der udnytter hele bygningens bredde og højde. Hallerne har sadeltage udstyret med ryttertagnkonstruktion

Sårbarhed

De bærende bevaringsværdier er sårbare overfor en sløring ved opførelse af nye bygninger eller ændring af de havnerelaterede anlæg og åbne ubebyggede områder, hvis dette sker uden hensyntagen til bebyggelsesstrukturen og kulturmiljøets store formidlingspotentiale.

Udviklingsmuligheder

Kulturmiljøet danner en værdifuld helhed bestående af strukturer og mange enkeltelementer fra tiden, hvor B&W havde til huse på øen, hvilket bør være det væsent-

Det indre af den store sektionshal. Den største af hallerne er 150 meter lang, 35 meter bred og 65 meter høj

ligste omdrejningspunkt i en evt. udvikling på længere sigt af Refshaleøen til en ny bydel. Hovedstrukturerne bør bevares og indtænkes i en udvikling af Refshaleøen, hvor den oprindelige trefløjede struktur stadig kan fornemmes med pladsen for beddingerne i midten og svejsehallerne fra 1940'erne og frem også stadig ses, og endelig kan "stållinjen", som var den fuldt gennemførte nye proceslinje afsluttet ved flydedokken, fortsat ses i anlægget.

Nuværende sikring

Området er omfattet af en lokalplan

Kilder

Bydelsatlas Indre By/ Christianshavn
www.kulturarv.dk

København 2014

Et kig fra øst med byggedokken fra 1961 i forgrunden, hvor skibene blev færdigbygget. Søsætningen skete ved at den 240 meter og 38 meter brede dok blev fyldt med vand og skibet kunne flyde ud i Øresund.

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Byens Udvikling
Postbox 348
1503 København V
Telefon 3366 3500
E-mail: byensudvikling@tmf.kk.dk
www.kk.dk

**SAMMEN
OM BYEN**

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen